

ması eserin Türkiye'deki yeni bir şansızlığıdır. De Amicis'i ve İstanbul üzerine yazılmış seyahatnâmeler arasında önemli bir yere sahip olan eserini, gerek yaptığı özet çeviriyle gerekse yayımladığı *İstanbul Ansiklopedisi*'nde yer verdiği geniş maddelerle (bk. bibl.) ilk defa Türk milletine tanıtan Reşad Ekrem Koçu'nun da belirttiği üzere müellif Türkler'le yakından temas etme fırsatı bulamamış, Türk hayatı hakkında verdiği bilgiler de kendininkilerden önce yazılanlardan pek ileri geçememiştir. Çünkü yazar kitabına aldığı bilgilerin pek çoğunu, İstanbul'da karşılaştığı ve bir kısmı ile yakın dostluk kurup eserini onlara ithaf ettiği İtalyan kolonisinden derlemiştir. Derlediği bu bilgileri tenkit süzgecinden geçirmemiş olması, ayrıca çok farklı bir dünyadan geldiğini ve gördükleri karşısında nasıl şaşkınlık geçirdiğini açıkça belirtmesine rağmen topladığı bilgileri kendince değerlendirmesi çeşitli yanlışlıklar yapmasına sebep olmuştur. Buna karşılık gazetecilikten yetişmiş olmasının da katkısıyla gelişmiş güçlü bir gözlem yeteneğine ve daha önceki seyahatnâme yazarlarının hiçbirinde görülmeyen olağan üstü acıklıkta bir üslûba sahip bulunması, ilgi çekici olaylarla ve ayrıntılarla süslediği eserini Avrupa'da o güne kadar yazılmış en popüler İstanbul seyahatnâmesi haline getirmiştir. Eserin okuyucu tarafından tutulmasının diğer bir sebebi de De Amicis ile birlikte İstanbul'a gelen Junck ve Cesare Biseo adlı ressamların yaptıkları, bugün büyük kısmı belge niteliği taşıyan gravürlerle süslenmiş olmasıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

E. de Amicis, *İstanbul: 1874* (trc. Beynân Akyavaş), Ankara 1981, s. III-IV; A. Mori, *Gli Italiani a Costantinopoli*, Modena 1906, s. 231; M. Martini, *Edmondo de Amicis: L'homme, l'oeuvre, le témoin d'une époque* [baskı yeri yok], 1950; L. Gigli, *Edmondo De Amicis*, Torino 1962; R. Frattarolo, "Edmondo De Amicis", *Orientamenti Culturali-Letteratura Italiana I. Minori*, Milano 1962, s. 3099-3112; A. Rispoli — D. Ponté, *Costantinopoli Incisioni di Cesare Biseo*, İstanbul 1985 (sergi kataloğu); L. Troisio, "De Amicis, Edmondo", *Dizionario critico della Letteratura Italiana*, Torino 1986, II, 104-107; Çelik Gülersoy, *İstanbul Kitaplığı: Katalog*, İstanbul 1988, s. 234-235; Sema Germaner — Zeynep İnandı, *Orientalizm ve Türkiye*, İstanbul 1989, s. 151-167; *Enciclopedia Italiana*, Roma 1929-39, XII, 432; *TA*, XII, 367; R. Ekrem Koçu, "Amicis, Edmondo de", *İst.A.*, II, 782-783; a.mlf., "Constantinopoli", *a.e.*, VII, 3601-3605; *EBr.*, VII, 127; *ABr.*, VII, 34; *EAm.*, I, 740.

MAHMUT H. ŞAKIROĞLU

DE'ÂİMÜ'L-İSLÂM

(دعائم الإسلام)

İsmâîlî fıkıh âlimi
Kâdî Nu'mân b. Muhammed'in
(ö. 363/974)
İsmâîliyye fıkhnın
en önemli kaynağı sayılan eseri
(bk. NU'MÂN b. MUHAMMED).

DEBÂ

(دبا)

Birleşik Arap Emirlikleri'nde
eski bir liman şehri.

Uman sahilinde Hint ve Afrika sahillerine açılan ticarî bakımdan hareketli liman şehirlerinde, bu arada Debâ'da çok sayıda zenci, Fars, Belûcî ve Hintli yaşamaktaydı. Debâ şehrinde aynı zamanda Câhiliye devrinin meşhur panayırlarından birisi kurulurdu. Receb ayının son gününde başlayan bu panayırda Arap yarımadasının ve deniz aşırı ülkelerin malları alınır ve satılırdı. İslâm öncesinde Uman bölgesine hâkim olan Cülendâ b. Müstekbir, diğer panayırlarda olduğu gibi Debâ panayırında da vergi tahsil ederdi. Hz. Peygamber, gençliğinde yaptığı ticarî seyahatlerinden birinde Muşakkar panayırına iştirak ettiğini söylemektedir ki (*Müsned*, IV, 206) muhtemelen ticaret kervanlarının güzergâhında bulunan Debâ panayırına da uğramıştır.

İslâm dini Arabistan'da süratle yayılmaya başlayınca Debâ'da oturan Ezd kabilesi mensupları, Ebû Süfere el-Atekî başkanlığında bir heyetle Medine'ye giderek Hz. Peygamber'e İslâmiyet'i kabul ettiklerine bildirdiler. Hz. Peygamber kendilerine zekât âmilî olarak Huzeyfe b. Yemân'ı gönderdi ve ona zekât esaslarını ihtiva eden bir mektup verdi.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra baş gösteren irtidad olaylarında bir kısım Debâlîlar da Lakit b. Mâlik Zü't-tâc önderliğinde irtidad ettiler. Halife Hz. Ebû Bekir bunların üzerine İkrime b. Ebû Cehil kumandasında bir ordu gönderdi. İslâm ordusu irtidad hareketini bastırıp Debâ'yı yeniden İslâm ülkesinin topraklarına kattı.

Bugün, Birleşik Arap Emirlikleri'nde Füceyre'ye doksan kilometre mesafede bulunan Debâ, bir tarım ve balıkçılık merkezidir.

DEBBÂÇ, Abdurrahman b. Muhammed

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 206; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, V, 527; VII, 101; İbn Habîb, *el-Muḥabber*, s. 265-266; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 399; İbn Hurdâzbiḥ, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 60; Taberî, *Târîḥ* (Ebû'l-Fazl), III, 249, 258, 315, 317, 340; Makdisî, *Aḥsenü't-tekâsım*, s. 71, 93; Bekrî, *Mu'cem*, I, 539; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, II, 435-436; Cevâd Ali, *el-Mufaṣṣal*, I, 174; IV, 200-203, 441; Hamîdullah, *İslâm Peygamberi*, II, 996-1009; a.mlf., "Hz. Peygamber'in İslâm Öncesi Seyahatleri" (trc. Abdullah Aydınlı), *İİFD*, sy. 4 (1980), s. 332-337.

MUSTAFA AĞIRMAN

DEBBÂĞ

Hayvan derilerini işleyerek
kullanılır hale getiren
sanatkar, tabak
(bk. DERİ).

DEBBÂĞ,

Abdurrahman b. Muhammed

(عبدالرحمن بن محمد الديباغ)

Ebû Zeyd Abdurrahmân
b. Muhammed b. Alî el-Ensârî
(ö. 699/1300)

Muhaddis, fakih ve tarihçi.

8 Zilhicce 605'te (13 Haziran 1209) Kayrevan'da doğdu. Ensardan Üseyd b. Huda'yr'ın soyundandır. Bu sebeple Üseydî lakabıyla da anılır. Büyük dedesi, devrin sultanı tarafından kendisine verilmek istenen kadılık görevini kabul etmemek için derici (debbâğ) olmadığı halde bir derici dükkânına girerek orada çalışıyor görünmesi ve sultanın habercisine, "Bu işle uğraşan birinin kadılık yapmaya lâ-yık olamayacağına sultana söyle" demesi sebebiyle bu lakabı almış, torunu Abdurrahman da aynı lakapla tanınmıştır. Bazı kaynaklarda ondan İbnü'd-Debbâğ diye de söz edilmektedir.

Debbâğ babasından başka Kâdî Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Muhammed el-Berkî, Kâdî Abdülcelîl el-Ezdi, İbn Şükr diye tanınan Ebû Amr Osman b. Süfyân, Muhammed b. İbrâhim el-Haneffî gibi âlimlerden ders aldı. Hocalarının sayısı sekseni aşmakta olup bunların adlarını *Bernâmec*'inde zikretmiştir. Hadis, fıkıh ve tarihle devamlı meşgul olan, naklî ve akllî ilimleri bilen bir kimseydi. Kuzey Afrikalı seyyah Abderî, Debbâğ'ı 688 (1289) yılında Kayrevan'da ziyaret etmiş, onun yaşının ilerlemiş olmasına rağmen dinç ve hâfızasının kuvvetli olduğunu görmüş, ilme ve ilim erbabına önem verdiğini, et-